

YOSHLAR TARBIYASIDA HUQUQIY ONG VA HUQUQIY MADANIYATNING
AHAMIYATI

Majidova Muslima Baxtiyor qizi

Farg'ona viloyati yuridik texnikumi o'quvchisi Telefon: +998888781505

Annotatsiya: Mazkur maqolada huquqiy ong va huquqiy madaniyat tushunchasi, ularning jamiyat taraqqiyotidagi ahamiyati tahlil qilingan. Shuningdek, yoshlar tarbiyasida huquqiy ong va huquqiy madaniyatning o'zni muhokama qilinishi, ularni yuksak huquqiy ong va huquqiy madaniyatga ega shaxs sifatida rivojlantirishning amaliy usullari yuzasidan mulohazalar taqdim etilgan.

Kalit so'zlar: Huquqiy ong, huquqiy madaniyat, huquqiy qadriyatlar, huquqiy munosabatlar, huquqiy bilimlar, huquqiy normalar, huquqiy qoidalar, huquqiy institutlar, huquqiy adabiyotlar, huquqiy manbalar.

Huquqiy ong shaxsning huquqiy bilimlari, huquqiy qadriyatlari va huquqqa bo'lgan munosabatlarini ifodalaydigan tushunchadir. Bu ong jamiyat a'zolarining huquqiy normalar va qoidalarni anglash, ularni hurmat qilish va rioya qilishga tayyorligini bildiradi. Huquqiy ongning tarkibiy qismlariga huquqiy bilimlar, huquqiy qadriyatlar va huquqiy munosabatlar kiradi.

Huquqiy bilimlar shaxsning qonunlar, huquqiy normalar, qoidalar va institutlar haqidagi bilimlarini o'z ichiga oladi. Bu bilimlar orqali shaxs o'zining huquq va majburiyatlarini bilib oladi. Huquqiy qadriyatlar huquqiy tizimning ma'naviy va axloqiy asoslarini ifodalaydi. Shaxsning huquqiy qadriyatlari uning huquqiy normalarga bo'lgan munosabatini belgilaydi. Huquqiy munosabatlar shaxsning huquqiy tizimga, qonunlarga va huquqiy normalarga bo'lgan munosabatidir. Bu munosabatlar shaxsning huquqqa bo'lgan hurmati va uni amalda qo'llashi orqali namoyon bo'ladi. Huquqiy ong shaxsning huquqiy bilimlarini amaliyotga tatbiq etishiga imkon beradi. Huquqiy ongga ega shaxs huquqiy hujjatlarni to'g'ri tushunadi va ulardan foydalana oladi. Huquqiy ong shaxsning huquqiy masalalardan xabardorligini oshiradi va uni huquqiy nizolarni hal qilishda faol bo'lishga undaydi.

Huquqiy madaniyat jamiyatdagi huquqiy normalar, qadriyatlar va an'analarni o'z ichiga olgan, shuningdek, jamiyat a'zolarining huquqiy tizimga bo'lgan munosabatini ifodalaydigan tushunchadir. Bunday madaniyat jamiyatning huquqiy tizimi va qonunlariga rioya qilish darajasini belgilaydi. Huquqiy an'analalar va qadriyatlar jamiyatning uzoq yillik tajribasidan kelib chiqqan huquqiy normalar va qadriyatlarni o'z ichiga oladi. Huquqiy normalar va qoidalar jamiyatda amal qilinadigan qonunlar va huquqiy qoidalar majmuidir. Huquqiy madaniyatni belgilovchi huquqiy munosabatlar jamiyat a'zolarining bir-birlariga va davlatning huquqiy tizimiga bo'lgan munosabatini belgilaydi.

Jamiyatda huquqiy madaniyat yuqori bo'lishining ahamiyati shundan iboratki, u jamiyatdagi barqarorlikni ta'minlaydi, chunki barcha a'zolar huquqiy qoidalarga rioya qilishga intiladi. Huquqiy madaniyat adolatli va teng huquqli jamiyat shakllanishiga yordam beradi, chunki qonunlar barcha uchun bir xil amal qiladi. Huquqiy madaniyat jamiyat a'zolari o'rtasida ijtimoiy hamkorlikni rivojlantiradi, chunki barcha a'zolar huquqiy qoidalarga rioya qiladi va bir-birining huquqlarini hurmat qiladi.

Yoshlar tarbiyasida huquqiy ong va huquqiy madaniyatning o'zni beqiyosdir. Yoshlarning huquqiy bilimlari va madaniyati ularning shaxsiy va ijtimoiy hayotida muhim rol o'ynaydi. Huquqiy ong va madaniyat nafaqat yoshlarning huquqlarini himoya qilish, balki ularni jamiyatda faol va mas'uliyatli fuqarolar bo'lib shakllanishiga ham xizmat qiladi.

Xo'sh, yoshlar kamolotida huquqiy ong qanday ahamiyat kasb etadi? Avvalo, yoshlar huquqiy ong orqali o'z huquqlarini bilib oladilar va ularni himoya qilish yo'llarini o'rganadilar. Bu esa ularni har qanday nohaqlik va adolatsizlikka qarshi kurashishda qo'rqmas bo'lishlariga yordam

beradi. Huquqiy ong yoshlarni jamiyat oldidagi majburiyatlarini tushunishga undaydi. Bu esa ularni mas'uliyatli va qonunga rioya qiluvchi fuqarolar bo'lib yetishishiga imkon beradi. Shuningdek, huquqiy ong yoshlarni inson huquqlariga hurmat bilan qarashga o'rgatadi. Bu esa tolerant va adolatli jamiyatning shakllanishiga hissa qo'shadi.

Shunday ekan, ta'lim jarayonida huquqiy ong va huquqiy madaniyatning rolini oshirishga alohida e'tibor qaratish lozim. Buning uchun huquqiy bilimlarning uzluksiz berilishini ta'minlash, ya'ni maktab va oliy ta'lim muassasalarida huquqiy madaniyatni oshirishga qaratilgan darslar va tadbirlar o'tkazilishi zarur. Bu yoshlarning huquqiy bilimlarini oshirishga katta yordam beradi. Ta'lim tizimida huquqiy darslarni kiritish orqali o'quvchilarga va talabalarga huquqiy bilimlarni muntazam ravishda yetkazish mumkin. Bu darslar huquqiy ong va madaniyatni oshirishga xizmat qiladi.

Yoshlarning huquqiy fikrlashini rivojlantirish ham muhim ahamiyatga ega. Ta'lim jarayonida huquqiy madaniyatni oshirish orqali yoshlarning huquqiy fikrlash va tahlil qilish qobiliyatlari rivojlantiriladi. Bu esa ularga murakkab huquqiy masalalarni hal qilishda yordam beradi. Yoshlar huquqiy me'yorlar va qoidalarni o'zlashtirish orqali yuqori natijalarga erishadilar. Ta'lim tizimida huquqiy madaniyatning o'rganilishi yoshlarning jamiyatda amal qilinadigan huquqiy me'yorlar va qoidalarni yaxshi bilishlariga imkon yaratadi.

Shu o'rinda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni rivojlantirishning amaliy usullari nimalardan iborat, degan haqli savol tug'ilishi tabiiy. Buning uchun quyidagi usul va vositalardan foydalanish samarali natija beradi:

- huquqiy ma'lumot beruvchi tadbirlar: huquqiy ong va madaniyatni oshirish uchun turli seminarlar, konferensiyalar va huquqiy treninglar tashkil etilishi lozim, o'quvchilar va talabalar uchun maxsus huquqiy treninglar va seminarlar tashkil etish orqali ularning huquqiy bilimlarini amaliyotda qo'llash imkoniyatlarini oshirish mumkin;

- oilada huquqiy tarbiya: huquqiy ong va madaniyatni shakllantirishda oilaning roli katta. Ota-onalar o'z farzandlariga huquqiy bilimlarni berishlari va ularni qonunlarga rioya qilishga o'rgatishlari zarur. Buning uchun ota-onalarga huquqiy bilimlarni oshirishga qaratilgan treninglar va seminarlar tashkil etish lozim. Bu orqali ota-onalar farzandlariga huquqiy bilimlarni o'rgatishlari mumkin. Shuningdek, oilada huquqiy masalalar bo'yicha muntazam munozaralar o'tkazish orqali farzandlarning huquqiy ongini oshirish mumkin;

- huquqiy adabiyotlar va manbalar: yoshlar uchun mo'ljallangan huquqiy adabiyotlar va manbalarni keng joriy qilish, ularni o'qishga rag'batlantirish muhimdir. Maktab va oliy ta'lim muassasalarida huquqiy adabiyotlar va manbalardan foydalanishni rag'batlantirish kerak. Bu huquqiy bilimlarni kengaytirishga yordam beradi.

Huquqiy ong va huquqiy madaniyat bir-biri bilan chambarchas bog'liqdir. Huquqiy ong shaxsning huquqiy madaniyatni shakllantirish va rivojlantirishga yordam beradi. Shu bilan birga, rivojlangan huquqiy madaniyat huquqiy ongni oshirishga xizmat qiladi. Ular birgalikda jamiyatning huquqiy tizimini mustahkamlash va adolatli jamiyatni shakllantirishga yordam beradi.

Yuqoridagi tushunchalar yoshlar tarbiyasida huquqiy ong va huquqiy madaniyatning o'rni va ahamiyatini tushunishga ko'maklashadi. Bu esa yoshlarning huquqiy savodxonligi va madaniyatini oshirishga xizmat qiladi.

Jamiyatda, xususan, yoshlar o'rtasida huquqiy madaniyatni rivojlantirish uchun quyidagi tadbirlarni tashkil etish maqsadga muvofiqdir:

- ommaviy axborot vositalari orqali huquqiy ma'lumot beruvchi kampaniyalar tashkil etish. Bu radio, televideniye, internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali amalga oshirilishi mumkin;

- yoshlar uchun huquqiy seminar va konferensiyalar tashkil etish orqali ularning huquqiy bilimlarini oshirish va huquqiy madaniyatni shakllantirish;

- huquqiy aksiyalar, masalan, huquqiy bilimlar kunlari, huquqiy viktorinalar va tanlovlar o'tkazish orqali yoshlarni huquqiy masalalarga qiziqtirish;

- yoshlar uchun bepul huquqiy klinikalar va konsultatsiyalar tashkil etish orqali ularning huquqiy savodxonligini oshirish;
- jamiyatda huquqiy masalalar bo'yicha forumlar va muhokamalar o'tkazish orqali yoshlarni huquqiy tizim bilan yaqindan tanishtirish;
- yoshlarni ijtimoiy loyihalar va volontyorlik faoliyatlariga jalb qilish orqali ularning huquqiy madaniyatini oshirish mumkin.

Bundan tashqari huquqiy ong va madaniyatni rivojlantirishning innovatsion usullaridan ham foydalanish bugungi kunning eng samarali usullaridan biridir. Buning uchun mobil ilovalar va onlayn platformalarni yaratish va rivojlantirish lozim. Bu raqamli texnologiyalar orqali yoshlar huquqiy bilimlarni osongina o'zlashtirishlari mumkin. Huquqiy bilimlarni oshirish uchun interaktiv o'yinlar va simulyatsiyalar yaratish ham kutilgan natijani beradi. Bu yoshlarni huquqiy masalalarni qiziqarli va samarali tarzda o'rganishlariga yordam beradi. Huquqiy ong va madaniyatni rivojlantirish uchun onlayn kurslar va webinarlar tashkil etish zarur. Bu usul orqali yoshlar istalgan vaqtda va joyda huquqiy bilimlarni o'rganish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Yuqoridagi usullar yoshlar tarbiyasida huquqiy ong va huquqiy madaniyatni rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Bu esa yoshlarning huquqiy savodxonligini oshirish va jamiyatda adolatli, mas'uliyatli va faol fuqarolar bo'lib yetishishlariga yordam beradi.

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash mumkinki, huquqiy ong va madaniyatning rivojlanishi natijasida yoshlar huquqiy xabardorlikka ega bo'ladilar. Bu esa ularni jamiyatdagi har qanday huquqiy masalalarda faol ishtirok etishga tayyorlaydi. Huquqiy madaniyatni rivojlantirish orqali adolatli va qonuniy jamiyat shakllanishiga erishiladi. Yoshlar bu jarayonning asosiy ishtirokchilari bo'ladilar. Huquqiy ong va madaniyatning rivojlanishi natijasida jamiyatdagi huquqiy munosabatlar tizimli va barqaror bo'ladi.

Yoshlar tarbiyasida huquqiy ong va huquqiy madaniyatni to'g'ri shakllantirish kelajak avlodning huquqiy jihatdan savodli, mas'uliyatli va faol fuqarolar bo'lib yetishishlariga xizmat qiladi. Bu esa jamiyatning barqarorligi va rivojlanishiga katta hissa qo'shadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Odilqoriev X. Davlat va huquq nazariyasi. Darslik. – T.: Adolat, 2018. – B.271-291.
2. Saydullaev Sh. Davlat va huquq nazariyasi. Darslik. – T.: TDYuU, 2021. – B.108-122.
3. Davlat va huquq nazariyasi. Darslik./Mas'ul muharrir R.Yusuvaliyeva. – T.: JIDU, 2019 – 308 b.
4. Kelzen H. General Theory of Law and State. – Cambridge: Harvard University Press, 2009. –P.181-388.
5. John M. Finnis. Natural Law Theory: Its Past and Its Present. Scholarly Works. Paper 2012. –P.1085.
6. Varga C. Theory of Law. – Budapest: Társulat, 2012. –P.124-178.